

ХВОРОБИ ПТИЦІ

Тема 7.1. Хвороби обміну речовин

1. Гіповітаміноз А.

2. Гіповітаміноз Д.

1. Гіповітаміноз А.

А-гіповітаміноз (А-Нуровітаміноз) – захворювання виникає внаслідок нестачі в організмі вітаміну А (ретинолу).

Етіологія. Екзогенний А-гіповітаміноз у птиці виникає при дефіциті в кормах і раціоні провітаміну А. Ендогенний А-гіповітаміноз розвивається при хворобах травного каналу, печінки, деяких ендокринних порушеннях. Відносний А-гіповітаміноз буває у швидкоростучої і високопродуктивної птиці.

Патогенез. При нестачі вітаміну А в організмі порушується регуляція білкового, вуглеводного, жирового і мінерального обмінів. Вітамін А має велике значення у формування клітин слизових оболонок і епітеліальних багат шарових тканин, тому дефіцит його призводить до кератинізації епітелію слизових оболонок, порушення формування хрящів, кісток, райдужної оболонки очей. В сітківці ока порушується синтез і розпад родопсину, що призводить до порушення адаптації сутінкового зору. З часом виникає ксерофтальмія і кератомаліяція. Може бути втрата зору. Порушуються функції нервової системи, знижуються імунологічні властивості організму, порушуються дихальні шляхи та інші органи.

Патолого-анатомічні зміни. Відмічають атрофію шкіри, м'язів і внутрішніх органів, блідість слизових оболонок, дистрофію печінки, ушкодження головного мозку. Слизова оболонка носа, гортані, трахеї запалена. Інколи відмічають вогнищеву пневмонію. На слизовій оболонці стравоходу виявляють просоподібні вузлики. В нирках і сечоводах – накопичення сечокихлих солей, ниркові каналці перероджені.

Симптоми. Відмічають зниження апетиту, в'ялість, слабкість, затримку росту. У курчат, індиченят, каченят характерними ознаками захворювання є

слабкість кінцівок, атаксія, втрата апетиту та маси, потім запалення кон'юнктиви, відкладання казеозних мас у кон'юнктивальному мішку, витікання серозної рідини із носових отворів, опухання і болючість підочних синусів, нервові явища. У дорослої птиці відмічають зниження або відсутність яйцекладки. Жовток яєць блідо-жовтого кольору. Птиця погано поїдає корм, має блідий і зморщений гребінь, втрачає масу, пригнічена. На слизових оболонках ротової порожнини і гортані помітні відкладання фібрину. Характерними ознаками є послаблення сутінкового зору, потім ураження очей, слезотеча, набухання кон'юнктиви, набряк третьої повіки, накопичення сироподібного ексудату в очній щілині. Надалі з'являються симптоми розладу травної і дихальної систем (катар вола, запалення кишок і клоаки, риніт, ларинготрахеїт).

Перебіг і прогноз. Хвороба частіше розвивається поступово. Найбільш тяжко А-гіповітаміноз перебігає у молодняку птиці і нерідко призводить до загибелі. Прогноз залежить від своєчасного лікування. В тяжких випадках захворювання, особливо молодняку, при ускладненнях прогноз обережний і навіть несприятливий.

Діагноз ставлять за характерними симптомами, патолого-анатомічними змінами, з урахуванням аналізу раціону на вміст каротину і даних біохімічного дослідження печінки і жовтка яєць на вміст ретинолу. При диференціальному діагнозі необхідно виключити інфекційні хвороби верхніх дихальних шляхів і очей – інфекційний ларинготрахеїт, інфекційний кон'юнктивіт, вісподифтерит, хронічну респіраторну хворобу.

Терапія. В раціон вводять корми, багаті на каротин або ретинол (молочні продукти, риб'ячий жир, свіжу траву, червону моркву). З кормом і водою дають вітамін А в дозах, які в 3–5 разів перевищують добову потребу.

Профілактика спрямована на забезпечення молодняку і дорослої птиці кормами, які містять каротин і вітамін А, а також вітаміни групи В, Е, мікроелементи і мінеральні речовини. Широко використовують концентрати вітаміну А, аквітал-хіноїн, аквітал-біогал. Аквітал-хіноїн додають у воду для

пиття або корм молодняку по 0,5 мл, дорослій птиці по 1 мл. Для стабілізації каротину в кормах застосовують антиоксиданти, зокрема етоксихін. Його включають в раціон курчат в дозі 100 - 150 мг на 1 кг корму щоденно протягом 10-15 днів.

2. Гіповітаміноз Д.

Д-гіповітаміноз (D-hypovitaminosis) характеризується порушенням кальцієво-фосфорного обміну. Захворювання у дорослої птиці проявляється декальцинацією кісток і яєчної шкаралупи, а у молодняку розвивається рахіт (rachitis).

Етіологія. Основними причинами є недостатнє надходження з кормами вітаміну D, солей кальцію і фосфору. Рахіт може виникнути при недостатньому ультрафіолетовому опроміненні птиці. Сприяють виникненню і розвитку рахіту неправильне співвідношення кальцію і фосфору в кормах, недостатність каротину, міді і кобальту, порушення мікроклімату.

Патогенез. При нестачі вітаміну D (кальциферолу) відбувається порушення обміну кальцію і фосфору внаслідок порушення всмоктування їх в кишках і перетворення органічного фосфору в неорганічний. Це призводить до деформації і розм'якшення кісток, потовщення епіфізів, порушення структури кісткової тканини. Поряд з патологією кісткової системи виникають розлади функцій інших систем організму.

Патолого-анатомічні зміни. Відмічають м'якість кісток, потовщення епіфізів, хрящові розростання суглобів, викривлення кіля. Найбільш тяжкі зміни відмічаються в грудних і сідничних кістках. У спинномозковому каналі виявляють субперіостальні остеодні накладання.

Симптоми. У молодняку відмічають слабкість, в'ялість, поганий апетит, затримку росту. Дзьоб, кістки стають м'якими, скривлюються (особливо кільова кістка). Надалі з'являється катар кишок і сильно виражена слабкість кінцівок. Виникає кульгавість, дрижання кінцівок, непропорційне збільшення голови. Кістки черепа при пальпації прогинаються. На кістках поблизу

суглобів, ребрах, грудній кістці і кістках черепа виникають здуття. В запущених випадках молодняк гине від виснаження і септичних ускладнень.

У дорослої птиці хвороба проявляється симптомами остеомаляції. Вона втрачає апетит, знижується продуктивність. Спостерігають нерегулярну яйцекладку, порушення в утворенні шкаралупи («вилівки»), кульгавість, болючість і ламкість кісток, судороги, слабкість і скованість рухів. Виявляють гіпокальціємію, гіпофосфатемію і ацидоз.

Перебіг і прогноз. Хвороба у молодняку водоплавної птиці часто приймає злякисний перебіг з падіжем. Рахіт у курчат та індиченят перебігає повільно, хронічно. Прогноз при своєчасному лікуванні сприятливий, а при ускладненнях – обережний і навіть несприятливий.

Діагноз ставлять за симптомами, патолого-анатомічними змінами і даними лабораторних досліджень крові з урахуванням умов годівлі і утримання. Виключають пероз і уровську хворобу.

Терапія. Молодняк поміщають у світле і просторе приміщення з наданням йому вигулів. Раціон повинен бути повноцінним з вітамінно-мінеральними добавками. Призначають риб'ячий жир, концентрати кальциферолу в дозах, які в 2–3 рази перевищують профілактичні. Корисні щоденні опромінення променями сонця тривалістю 1–2 год або ртутно-кварцевими, еритемно-увіолевими або ртутно-вольфрамовими еритемними лампами. Для лікування вводять під шкіру вітамін Д в дозі, яка в 3–5 разів перевищує профілактичну. Терапевтична доза вітаміну Д всередину курям 2–3 тис. М.О.

Профілактика. Раціон коригують за вмістом вітамінів і мінеральних речовин. Призначають риб'ячий жир, концентрати вітамінів Д₂ і Д₃, застосовують опромінення еритемними, ультрафіолетовими і ртутно-кварцевими лампами. Добрі результати одержують при поєднанні вітамінів А, В₁, В₂, опромінених дріжджів, а також суміші вітаміну В, дикальційфосфату і мікроелементів. Застосовують осиферол, тонізол. Добова доза осиферолу на 1 кг сухого корму становить: для курчат 10 г, курок 5 г, індичок 6 г.

Література:

1. Судаков М.О., Цвіліховський М.І., Береза В.І. та ін. Внутрішні незаразні хвороби с/г тварин / За ред. М.О. Судакова. – К.: Мета, 2002. – 352 с.
(стор. 311–313)
2. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Судаков М.О. та ін. Внутрішні хвороби тварин / За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2001. – Ч. 2 – 544 с.
(стор. 399–406)